

Σημείωμα των επιμελητών

Ο συλλογικός αυτός τόμος υπήρξε καρπός μιας συνάντησης εργασίας που έγινε τον Ιούλιο του 2006 στο πλαίσιο των «Σεμιναρίων της Ερμούπολης». Αποτελείται από μελέτες που έχουν ως θέμα την αλιευτική δραστηριότητα στο Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος: καλύπτουν ένα μεγάλο χρονικό ανάπτυγμα –από την προϊστορική εποχή μέχρι τα σύγχρονα χρόνια– και ένα ευρύ φάσμα επιστημονικών προσεγγίσεων, που επικεντρώνονται όμως, η καθεμιά με τα μεθοδολογικά της εργαλεία, στο παρελθόν: αρχαιολογία, ιστορία, εθνολογία, ανθρωπολογία.

Σε μια χώρα που περιβρέχεται από θάλασσα, με σημαντικό μήκος ακτών και μεγάλο αριθμό νησιών και νησίδων, η ιστορία της αλιείας έχει ελάχιστα απασχολήσει τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται άμεσα με ένα ερώτημα: η πτωχή βιβλιογραφική παραγωγή αντανακλά μια εξίσου πενιχρή αλιευτική δραστηριότητα ή μήπως η αναιμική επιστημονική έρευνα για το θέμα αυτό λειτούργησε παραπλανητικά και «απέκρυψε» το πραγματικό μέγεθος και τη σημασία της αλιείας; Αν η γεωφυσική διαμόρφωση της περιοχής και οι ιστορικές συγκυρίες ευνόησαν την αξιοποίηση των θαλάσσιων δρόμων, την ανάπτυξη της ναυτιλίας και οδήγησαν στη δημιουργία μίας ισχυρής ναυτικής παράδοσης, γιατί δεν συνέβη το ίδιο με την αλιεία; Αφού οι φυσικοί πόροι ήταν πενιχροί, αφού υπήρχε η εξοικείωση με το υγρό στοιχείο γιατί η αλιεία δεν κατέλαβε μια διαχρονικά σημαντική και σταθερή θέση στις παραγωγικές δραστηριότητες των πληθυσμών; Ενδεχομένως οι απαντήσεις σε ερωτήματα αυτού του είδους δεν είναι μονοσήμαντες, καθώς κάθε έγκυρη απόφαση προϋποθέτει τον πολλαπλασιασμό της ερευνητικής προσπάθειας, η οποία με τη σειρά της θα επιτρέψει τον εμπλουτισμό του προβληματισμού, τη διεύρυνση της σχετικής δεματολογίας και τη διατύπωση εντέλει, νέων ερωτημάτων.

Οι μελέτες που φιλοξενούνται στον τόμο ασχολούνται, με όψεις της αλιευτικής δραστηριότητας: οι μαρτυρίες για την αλιευτική δράση στον αρχαίο κόσμο, τα εργαλεία και οι μέθοδοι ψαρέματος, οι αναπαραστάσεις του ψαρέματος και των αλιευμάτων στην αρχαία ζωγραφική, οι τρόποι και οι συνθήκες ψαρέματος στα νεώτερα χρόνια στο Αιγαίο και το Ιόνιο, η αλιευτική

δραστηριότητα και ο κόσμος της εργασίας που συνδέεται με αυτήν στα νεότερα χρόνια, μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα περιοχών που ανέπτυξαν σημαντική αλιευτική δράση, είναι μερικά από τα θέματα που οι ετοιμότητες των συμμετεχόντων συγγραφέων επέτρεψαν να συζητηθούν στον παρόντα τόμο. Φυσικά πρόκειται μάλλον για νύξεις, για εισαγωγικά στη σχετική θεματολογία κείμενα, τα οποία από τη φύση τους δεν επιτρέπουν να σχηματιστεί ένα ικανοποιητικό πανόραμα της αλιευτικής δραστηριότητας, των ψαράδων, του ψαρέματος και των αλιευμάτων στον ελληνικό χώρο. Για παράδειγμα η απόδοση και η οικονομική διάσταση της αλιευτικής δραστηριότητας στο πέρασμα του χρόνου και η παραγωγικότητα σε συσχετισμό με τη βελτίωση των σκαφών και των τεχνολογικών δυνατοτήτων, η συντήρηση και η διακίνηση των αλιευμάτων, η χαρτογράφηση των ελληνικών περιοχών με βάση την αλιευτική παραγωγή σε θάλασσες, λίμνες και ποτάμια, η ένταξη των ψαράδων στις κοινωνικές ιεραρχίες κάθε εποχής, οι εξειδικεύσεις στην επαγγελματική αλιεία και οι σχέσεις τους με την ερασιτεχνική ενασχόληση, αλλά και η αποτύπωση των ψαράδικων σκαφών και του ψαρέματος στις τέχνες, στη ζωγραφική, στη μουσική, στον κινηματογράφο, το φάρμα ως ψυχαγωγία, ως δραστηριότητα τηςσχόλης και του ελεύθερου χρόνου, αποτελούν λιγιστά μόνο από τα θέματα που απουσιάζουν από τον τόμο, θα μπορούσαν όμως να αποτελέσουν σημεία περαιτέρω συζήτησης και έρευνας. Ο διάλογος μεταξύ των όμορων προσεγγίσεων των ανθρωπιστικών επιστημών αλλά και η αναγκαιότητα για ευρύτερη διεπιστημονική προσέγγιση με όσες δετικές επιστήμες διερευνούν, από την πλευρά τους, τον κόσμο της θάλασσας αποτελούν επίσης μια προτεραιότητα για τη συνέχιση του πρώτου αυτού διαβήματος.

Κλείνοντας αυτό το σύντομο σημείωμα θα θέλαμε να εκφράσουμε τις πιο θερμές μας ευχαριστίες, καταρχήν στους φίλους και συναδέλφους που δέχτηκαν με προθυμία να μετάσχουν στη συνάντηση, φέρνοντας στο φιλόξενο τραπέζι συζητήσεων της Ερμούπολης σε πρώτη φάση τη δουλειά τους και τους προβληματισμούς τους, και κατόπιν τα κείμενά τους που αποτέλεσαν το υλικό του τόμου. Ευχαριστίες οφείλουμε επίσης στον Διευθυντή του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών καθηγητή Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη που δέχθηκε να ενταχθεί το βιβλίο αυτό στη σειρά των εκδόσεων του Ινστιτούτου. Τέλος ευχαριστούμε τη Βάσω Αντωνίου από το τμήμα μηχανογράφησης του ΙΝΕ, χάρη στη μέριμνα και τη δουλειά της οποίας το βιβλίο έλαβε τη σημερινή του μορφή.

Δ.Δ. - Ε.Ο.